

Валерій Олександрович ЯМПОЛЬСЬКИЙ (до 80-річчя від дня народження)

Завдання полягає не стільки в тому, щоб побачити те, чого ще ніхто не бачив, скільки в тому, щоб подумати те, чого ще ніхто не думав, про те, що бачать усі.

Артур Шопенгауер. «Parerga und Paralipomena»

So the problem is not so much to see what nobody has yet seen, as to think what nobody has yet thought concerning that which everybody sees.

Arthur Schopenhauer. "Parerga und Paralipomena"

14 червня 2026 року виповнилося 80 років видатному українському вченому у галузі теоретичної фізики, електродинаміки надпровідників і фізики графену, доктору фізико-математичних наук, професору, члену-кореспонденту НАН України, лауреату Державної премії України Валерію Олександровичу Ямпольському.

Науковий шлях Валерія Олександровича вже багато десятиліть присвячений розвитку вітчизняної фізичної науки. У 1967 році він закінчив фізичний факультет Харківського державного університету ім. О.М. Горького. Після роботи у Донецькому фізико-технічному інституті АН УРСР

(1968—1969 роки) його подальша наукова діяльність була пов'язана з Інститутом радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України, де він пройшов шлях від аспіранта та молодшого наукового співробітника до завідувача відділу теоретичної фізики, а нині він є головним науковим співробітником Інституту.

Валерій Олександрович є яскравим представником ушлявленої харківської школи теоретичної фізики та одним із найвідоміших учнів видатного вченого в галузі електронної теорії металів, багаторічного керівника теоретичного відділу ІРЕ ім. О.Я. Усикова НАН України Еммануїла Айзиковича Канера.

В.О. Ямпольський належить до кола провідних фізиків-теоретиків України. Його фундаментальні дослідження у галузі нелінійних явищ у металах і надпровідниках, електродинаміці шаруватих надпровідників, терагерцовій фізиці та фізиці графену здобули широке міжнародне визнання.

Валерій Олександрович передбачив і теоретично описав низку принципово нових фізичних ефектів у металах та надпровідникових системах. Зокрема, у галузі нелінійних явищ у металах він обґрунтував виникнення струмових станів, а в жорстких надпровідниках — описав колапс транспортного струму під дією зовнішнього змінного магнітного поля, ефект стимульованої прозорості надпровідникових пластин та стрибки електричного поля на поверхні зразка.

Він побудував нелокальну теорію критичного стану надпровідників та з'ясував механізм макротурбулентної нестійкості фронту перемагнічування в анізотропних жорстких надпровідниках. Фундаментальне значення мають його роботи з дослідження сили Казимира у металевих

плівках та поширення поверхневих радіохвиль на межах шаруватих надпровідників. Значний резонанс у науковій спільноті мали його праці з терагерцової фізики, у яких він передбачив нові нелінійні явища при поширенні джозефсон-плазмових хвиль, а також дослідження графену, зокрема передбачення існування локалізованих електронних станів та квантових осциляцій їхньої густини. Значна частина цих теоретичних здобутків була успішно підтверджена експериментально, що засвідчило їхню фундаментальну наукову значущість.

Результати багаторічної плідної праці були відображені у понад 400 наукових публікаціях, що стали важливим внеском у розвиток сучасної теоретичної фізики. Крім того, його дослідження неодноразово підтримувалися престижними міжнародними грантами (зокрема, грантами Міжнародної асоціації INTAS).

Високий авторитет Валерія Олександровича у науковому світі підтверджений вагомими відзнаками. У 2013 році він став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за цикл праць «Нелінійні хвилі та солітони у фізиці конденсованого середовища», а у 2016 та 2018 роках був нагороджений відзнаками НАН Украї-

ни «За підготовку наукової зміни» та «За професійні здобутки», а також Пам'ятною відзнакою на честь 100-річчя Національної академії наук України.

Особливе місце у діяльності Валерія Олександровича посідає педагогічна й наставницька робота. Як професор кафедри теоретичної фізики Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, він багато років присвятив вихованню нових поколінь українських фізиків, передаючи їм свої знання, досвід і високу культуру теоретичного мислення. Під його керівництвом підготовлено 10 кандидатів наук і одного доктора наук. Багаторічна наукова й педагогічна діяльність Валерія Олександровича сприяла формуванню кола учнів і послідовників, які продовжують розвивати започатковані ним наукові напрями.

В.О. Ямпольський бере активну участь у роботі Вченої ради ІРЕ ім. О.Я. Усикова НАН України, а також спеціалізованої вченої ради при ФТІНТ ім. Б.І. Веркіна НАН України.

Фізична спільнота, колеги та друзі вітають Валерія Олександровича з ювілеєм і щиро бажають йому міцного здоров'я, невичерпної енергії та нових творчих успіхів!